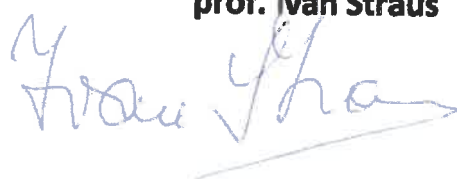

Posudek

**Doporučuji k přijetí a následné obhajobě písemnou práci i koncert
doktorandky Barbary Valečkové.**

V Praze, 7.5.2019

prof. Ivan Štraus

Hodnocení disertační práce magistry Barbory Valečkové

Disertační práce Barbory Valečkové „Fantazie v houslové literatuře se zaměřením na první polovinu 20. století“ obnáší úctyhodných 203 stránek. Tento objem je dán důkladností jejího přístupu. Valečková neponechá žádný odborný termín bez náležitého vysvětlení. Více než 120 notových příkladů a vyčerpávající seznam pramenů a literatury dokumentuje hloubku jejího výzkumu.

Kandidátka zpočátku vysvětluje vlastní pojem „Fantazie“ od jazykové etymologie přes dějiny a rozvoj této formy v průběhu staletí až po významné autory houslových fantazií, u nichž vždy předkládá stručný život a dílo tak, aby vznik příslušné fantazie z obého vyplynul. Následuje geneze příslušného díla a jeho rozbor, který je obvykle nejobtížnější částí každé kapitoly.

Z obsahu vyjímám: (vybrat položky)

Ačkoli se Valečková vymezila fantaziemi pouze pro housle, každý její rozbor svědčí o hluboké **obecné** analytické erudici. Čtenář se dozví množství informací stojících za úvahou a zpracováním, zejména pokud se někdo studiem příslušné skladby právě zabývá. Valečková kupříkladu uvádí na pravou míru informaci o prvním záznamu Fantazie E. Ysaÿe – podle její dokumentace ji poprvé nahráli Karel Šroubek, bývalý koncertní mistr ČF a děd Olgy Šroubkové, s Josefem Hálou na jednu z prvních LP desek, vydaných Supraphonem v roce 1963. Nahrávka, inzerovaná v americkém tisku Marcem Bouchkovem a Georgijem Dubkou v roce 2017 jako první, tedy prvenství nemá.

Valečková uvádí v práci 16 citací z Wikipedie a 96 titulů použitých pramenů od bakalářských a diplomových prací přes disertace, většinou z amerických univerzit, až po objemné svazky anglické, francouzské, německé, španělské a patrně i portugalské literatury, o české nemluvě. Vše s náležitým uvedením sídla nakladatelství, případně adres webových stránek. Pokud by si oponent měl ověřit každou citaci, strávil by vypracováním posudku cca 10x tolik času, než při spolehnutí se na serióznost kandidátky a pouze namátkovou kontrolu.

Je zřejmé, že takto objemnou práci by kandidátka nestačila při svém zaměstnání napsat za jeden rok. I když patrně měla k dispozici dobře zásobené vídeňské a internetové knihovny – kvalifikované zacházení s počítačem a programem Sibelius je samozřejmostí – je přesto rozsah její práce ukázkou, jak by měla každá disertace, zejména v hudebním oboru, vypadat. A jen s lehkou nadsázkou, co by si naši studenti měli přečíst o každém interpretovaném díle, mají – li být právi jeho poselství.

Valečková kupříkladu také uvádí vydavatele všech melodických úryvků, použitých Milhaudem v rámci jeho kinematografické fantazie „Vůl na střeše“, v níž je z Milhaudova pera jen hlavní téma. Ostatní epizody jsou citacemi tehdy slavných, často karnevalových hitů, které složili brazilští skladatelé. Rozkrývá i případy, kdy Milhaud klade na sebe dva různé motivy. Kdo tuto transkripci někdy hrál, ví, kolik kontrastů všeho druhu se v ní skrývá. Ty všechny Valečková objevila a vysvětlila.

Se stejnou pečlivostí se kandidátka zabývá i Fantazií ve čtvrttónovém systému Aloise Háby, rozebírá každý prvek a umisťuje jej tam, kam patří. Detailně zkoumá i Schönbergovu Fantazii, vytvářející schémata jak dodekafonních tónových výšek, tak rytmů. Schönberg je ukázková analýza na úrovni Jaroslava Jiránka, posledního barda ze školy Nejedlého, Hostinského a Zicha.

Další z osobností, kterou Valečková zevrubně analyzuje, je Eugen Ysaÿe, jeho osudy a pohnutky, které jej vedly ke kompozici 6 sonát podle Bachova vzoru. Zde bych měl jednu z námitek proti formulaci: na str 132 citují: .. „při citování se neomezil jen na Bacha, celým souborem prochází Hymnus Dies irae, jak ve formě doslovné citace, tak jako součást jiného textu“. Konec citátu. Mám za to, že tento hymnus prochází pouze 2. sonátou, nikoli celým souborem. A co je míněno jiným textem? Ysaÿe zde používá metodu „idée fixe“, melodický obrat, který se stále připomíná v různých převlecích!

Obsession – posedlost – je skutečná posedlost Bachovým preludium E dur, jehož se autor usilovně snaží zbavit. Jeho místo potom zaujme chorál, který se mění podle nálady v téměř lyrickou, durovou kantilenu, aby v další větě odhodil masku a zjevil se v celé hrůzné podobě antických Furií.

Ve třetí sonátě, Balladě, je „nově přidaná melodická linka“ citací hlavy hlavního tématu. (Str. 141). Tato citace prochází od svého uvedení v podobě hlavního tématu průběžně celou sonátou, a je jak vrcholem provedení před reprízou, tak stavebním kamenem jak začátku, tak závěru Cody. Možná by bylo užitečné poukázat na výcvik intonování malých a velkých půltónů, který zde Ysaye prezentuje přímo ukázkově, vytvářeje tak protikladem E dur a Es dur onen velký půltón, zdroj harmonického napětí, obdobně jako tomu bývá u Bacha.

Zmínka o Ysayově Fantazii byla pro mne, jakožto celoživotního vyznavače Ysayovy tvorby, velkým přínosem, včetně Thibaudovy sentence „Who plays like angel“ – „Kdo hraje jako anděl“. Překvapením byl i výčet nejzajímavějších pořadů z New York Magazine z roku 1982.

Valečková svou disertací nastavuje nenápadně zrcadlo relativně omezenému repertoáru houslistů, vyzývající je k větší šíři koncertní nabídky. Současně vychází vstříc trendu mládí, snažícího se o kreativitu provádění běžného repertoáru. A tady vidím podstatný přínos práce Barbory Valečkové: ohledáváním principu fantazie nenápadně nastoluje otázku po míře kreativního pojetí jakéhokoli repertoáru, po únosné míře fantazie. Recenzenti – k nimž se občas také počítám – váhají mezi akceptováním kreativity a odmítnutím přílišné svévole. Kde je ona hráz schopná prověřit ryze záměru a odlišit jej od falešného podání? Je jím schopnost rozrůznit jednotlivé autory a nehrát jen to, co považují pouze já za správný projev? Obecenstvo není měřítkem, je často nekritické a pozlátka je mu mnohdy víc, než skladatelova pravda. Jak rozlišit v postmoderní době hodnotu od falše, když má efektní faleš často u publika úspěch?

Tyto otázky mne napadaly při četbě této práce. Považoval bych ji za počátek úvah, tolik potřebných v současném chaosu, kdy je údajně vše dovoleno. Práce Barbory Valečkové nenápadně vyzývá ke stanovení mantinelů, odlišujících svévoli od kreativní, byť dobově podmíněné pravdy. Autorka nastolila problém a bylo by záhodno, aby jej někdo další rozpracoval – ovšem s kandidátsčinou důkladností.

Prof. Ivan Štraus

10.6.2019